

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJA
GEOLOGIJOS ĮMONIŲ ASOCIACIJA
VILNIAUS UNIVERSITETO GEOMOKSLŲ INSTITUTAS
NACIONALINĖ INŽINIERIŲ GEOLOGŲ DRAUGIJA

LIETUVOS ŽEMĖS GELMIŲ TURTAI VISUOMENĖS GEROVEI

Vilnius, 2024 m. gruodžio 30 d.

Algimantas Grigelis, Antanas Marcinonis,
Ginutis Juozapavičius, Algimantas Česnulevičius, Saulius Gadeikis

LIETUVOS ŽEMĖS GELMIŲ TURTAI VISUOMENĖS GEROVEI

Straipsnių, paskelbtų laikraštyje „Mokslo Lietuva“ 2024 m., rinkinys

Sudarė Algimantas Grigelis

Redaktorius Jonas Jasaitis

© „Mokslo Lietuva“, 2024

© Algimantas Grigelis, Antanas Marcinonis, Ginutis Juozapavičius,
Algimantas Česnulevičius, Saulius Gadeikis, 2024

Viršelyje: Krokulės (Lygamiškio) šaltinis – hidrogeologinis gamtos
paveldo objektas, Lygamiškio k., Užpalių sen., Utenos r.
I. Satkūnienės nuotr., 2022 m. spalio 8 d.

ANOTACIJA

Šį rinkinį sudaro penki iliustruoti tekstai, paskelbti e. laikraštyje „Mokslo Lietuva“ 2024 m. rugpjūčio–gruodžio mėnesiais, kurių bendra rubrika – „Ar turi Lietuva naudingųjų iškasenų?“. Toks klausimas, 2024 m. liepos 12 d. nuskambėjęs Lietuvos Respublikos Seime, sujaukino geologų bendruomenę ir paskatino supažindinti visuomenę su Lietuvos žemės gelmių turtais.

Publicistikos reikalavimai labai glaustai teikti mokslo duomenis autoriams nebuvo įprasti, tačiau, padedami laikraščio vyriausiojo redaktoriaus, jie šį barjerą įveikė. Paminėtina, kad per tris dešimtmečius po Nepriklausomybės atgavimo įvykusi slinktis gelmėnaudos verslo link paskatino rinkinio sudarytoją autoriais pasirinkti žinomus verslininkus, ir jiems pavyko atskleisti turimą mokslinį potencialą, vaizdžiai parodyti, ką valstybės tvariai ekonomikai teikia tausojantis geologinės aplinkos ir naudingųjų iškasenų panaudojimas. Rinkinyje nėra duomenų apie giliai slūgsančias metalų rūdas, valgomosios druskos kلودus, nenagrinėtos ir angliavandenilių (naftos) išteklių perspektyvos.

Straipsnių rinkinys PDF formatu 2024 m. gruodžio 30 d. perduotas paskelbti Lietuvos mokslų akademijos interneto svetainėje. Gautas šios svetainės valdytojo leidimas juo dalytis. Nuoroda į „Mokslo Lietuvos“ ir autorių teises – būtina.

Sudarytojas akad. Algimantas Grigelis

TURINYS

Geologija atveria gelmių paslaptis. Jonas Jasaitis

1. Ar mūsų valstybė turi naudingų iškasenų? Algimantas Grigelis, Antanas Marcinonis. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. liepos 25 d., Nr. 14 (745). [elektroninis išteklius: <http://mokslolietuva.lt/>, [PDF](#)]
2. Ką valstybei teikia žemės gelmių turtai? Algimantas Grigelis, Ginutis Juozapavičius. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. rugsėjo 5 d., Nr. 15 (746). [elektroninis išteklius: <http://mokslolietuva.lt/>, [PDF](#)]
3. Kaip gamta gali pasitarnauti valstybės teritorijos saugai. Algimantas Česnulevičius, Algimantas Grigelis. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. spalio 10 d., Nr. 17 (748). [elektroninis išteklius: <http://mokslolietuva.lt/>, [PDF](#)]
4. Ką duos valstybei požeminė anhidrito kasyba? Ginutis Juozapavičius, Algimantas Grigelis. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. spalio 23 d., Nr. 18 (749) [elektroninis išteklius: <http://mokslolietuva.lt/>, [PDF](#)]
5. Koks inžinerinės geologijos vaidmuo tvarioje ekonomikoje? Saulius Gadeikis, Algimantas Grigelis. „Mokslo Lietuva“, 2024 m. gruodžio 11 d., Nr. 21 (752). [elektroninis išteklius: <http://mokslolietuva.lt/>, [PDF](#)]

REDAKTORIAUS ŽODIS

Geologija atveria gelmių paslaptis

Geologų veikla daugeliui siejasi su apie paslaptis bylojančiais tautosakos siužetais. Žemės gelmių tyrimo vaizdiniai atrodo neatskiriami nuo tokių sąvokų kaip požeminė karalystė, lobių paieškos ir jų atradimai. Bet gal tai ir yra žavioji šios profesijos romantika, padedanti ją pasirinkusiesiems įveikti sudėtingo, o neretai net ir pavojingo darbo sunkumus. Išties, tai gana reta ir nelengva profesija, mokanti skaityti planetos Žemės sluoksnių istorijos knygą.

Bėgo metai ir žemės gelmių žvalgai išskleidė mitą, kad Lietuvoje nesama naudingųjų iškasenų. Buvo suvokta žemės paviršiuje slūgsančių smėlio ir molio, žvyro ir net lauko akmenų sancaupų vertė statyboms. Buvo atrasti klinčių, tinkančių cemento ir kitų statybinių medžiagų gamybai, klodai, ten išaugo Ventos ir Naujosios Akmenės pramoninės gyvenvietės. Intensyviai buvo eksploatuojami durpių, naudojamų kurui ir trąšoms, telkiniai. Pakruojo rajone sparčiai plėtėsi dolomito ir kitų statybinių medžiagų gavybos karjerai. Vakarų Lietuvoje dideliuose gyliuose rasti aukštos kokybės naftos telkiniai, sparčiai įrengti eksploataciniai gavybos gręžiniai. Atgavus Lietuvos Nepriklausomybę pasigirdo įspėjimų, kad tokios sudėties naftą degalams gaminti nėra geras sprendimas, tačiau to nebuvo paisoma, o dabar jau ir pavėluota, nes išžalgyti naftos išteklių – beveik išnaudoti.

Visgi kalbant apie vertingiausią Lietuvos gelmių turta, tai neabejotinai yra tyras požeminis vanduo. Jei pasaulyje pasibaigtų angliavandenilių išteklių, greitai būtų surasti kiti energijos šaltiniai, bet jei imtų trūkti geriamojo vandens, tai būtų rimčiausias signalas apie gresiančią katastrofą ir galimą gyvūnijos žūtį mūsų planetoje. Galime pasidžiaugti, kad Lietuvoje esantys gėlo požeminio vandens

eksploataciniai išteklių yra dideli, todėl tvariai juos naudojant ir saugant nuo užteršimo jų užteks ilgam.

„Mokslo Lietuvos“ pažintis su akademiku Algimantu Grigeliu atvėrė mokslo sritis, apie kurias dabartinė mūsų visuomenė išsamių žinių iki šiol neturėjo. Šiai temai specialiai skirtuose straipsniuose akad. A. Grigelis su bendraautorais siekė parodyti, kokius tyrimus dabar atlieka Lietuvos geologai, kokiuose tarptautiniuose tyrimuose jie dalyvauja, kokie lobiai slypi mūsų valstybės žemės gelmėse. Įvardytos ekonomikos sritys, kurių raidą šie tyrimai gali paspartinti. Pavyzdžiui, verta susimąstyti, kokias galimybes atvers anhidrito išteklių eksploatacija.

Tačiau 2024 m. lapkričio mėnesį vykusiame Geologų sąjungos suvažiavime vėl nuskambėjo signalai apie mažėjantį valdžios dėmesį geologijos mokslui ir šios srities specialistų rengimui. Belieka paklausti, ar ilgalaikėje Lietuvos tvarios ekonomikos raidos strategijoje deramai išryškintas geologijos vaidmuo. Tokiems aktualiausiems klausimams ir skirtas šis straipsnių rinkinys.

Prof. dr. Jonas Jasaitis

*Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“
vyriausiasis redaktorius*

Citavimas

Algimantas Grigelis, Antanas Marcinonis, Ginutis Juozapavičius,
Algimantas Česnulevičius, Saulius Gadeikis, 2024-12-30. LIETUVOS
ŽEMĖS GELMIŲ TURTAI VISUOMENĖS GEROVEI. – LIETUVOS
MOKSLŲ AKADEMIJA. Elektroninis išteklius, straipsnių rinkinys.
Vilnius, 2024.